

Львівська фундація
суспільних наук

21–22 вересня 2018 р.

**Міжнародна
науково-практична конференція**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ІСТОРІЇ,
СОЦІОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ
ТА ФІЛОСОФІЇ**

Львів

**Громадська організація
«Львівська фундація суспільних наук»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції**

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ІСТОРІЇ,
СОЦІОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ»**

21–22 вересня 2018 р.

**Львів
2018**

УДК 30(063)

С 91

С 91 Сучасні тенденції в історії, соціології, політології та філософії: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 21–22 вересня 2018 року). – Львів : ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2018. – 108 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 30(063)

© Автори статей, 2018
© Львівська фундація суспільних наук, 2018

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

- Лазука К. Д.
ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ.....
- Мілютенко А. В.
ОСНОВНІ НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ «СМЕРТІ АВТОРА».....
- Окорокова В. В.
СИМУЛЯКР В ФІЛОСОФІЇ Ж. ДЕЛЬОЗА.....
- Ричко В. Ю.
ДЕСТРУКТИВНІ АСПЕКТИ І ЗАГРОЗИ
ДЛЯ УКРАЇНИ КОНЦЕПЦІЇ «РУССКОГО МИРА».....
- Родян М. В.
МЕТОД ИССЛЕДОВАНИЯ В ПРОИЗВЕДЕНИИ
П. А. ФЛОРЕНСКОГО «СТОЛП И УТВЕРЖДЕНИЕ ИСТИНЫ.
ОПЫТ ПРАВОСЛАВНОЙ ТЕОДИЦЕИ».....
- Сорочук А. В.
ФУНДАЦІЇ МІСТОБУДУВАННЯ
В ЕПОХУ РЕНЕСАНСУ ТА НОВОГО ЧАСУ.....
- Шишкіна Л. О.
РОЛЬ СИНЕРГЕТИЧНОГО КОНСТРУКТА ЗНАНЬ
У ФОРМУВАННІ НЕЛІНІЙНОГО (ПЛАНЕТАРНОГО) МИСЛЕННЯ.....

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ НАУК

- Булгакова В. А.
ЮЛІАН ВАССИЯН ЯК ПРЕДСТАВНИК
УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ.....
- Григорук Н. А.
ЗАНЕПАД ФРАНЦУЗЬКОГО АБСОЛЮТИЗМУ.....
- Костюк Л. В.
ОБРЯД ЗАПРОСИН НА ГАЛИЦЬКОМУ ПОДІЛЛІ
КІНЦЯ ХІХ – СЕРЕДИНА ХХ СТОЛІТТЯ.....
- Ложешник О. С.
БУГО-ДНІСТРОВСЬКИЙ ПЕРІОД ЧОРНОМОРСЬКОГО ВІЙСЬКА.....
- Луців О. Ю.
СОЦІОГУМАНІТАРНІ ПІДХОДИ
ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РЕЛІГІЯ».....

Список літератури:

1. Вассиян Ю. І. Два обличчя націоналізму // ОУН: минуле й майбутнє. – К.: Фондація О. Ольжича, 2003. – С. 154–155.
2. Вассиян Ю. І. Ідеологічні основи українського націоналізму // Вассиян Ю. І. Твори: В 2-х тт. – Т. 1. – Торонто, 1972. – С. 123.
3. Гошовський Б. Передмова // Вассиян Ю. І. Твори: В 2-х тт. – Т. 1. – Торонто, 1972. – С. 44.
4. Вассиян Ю. І. Ідеологічні основи українського націоналізму // Вассиян Ю. І. Твори: В 2-х тт. – Т. 1. – Торонто, 1972. – С. 78.

Григорук Н. А.
*доцент кафедри всесвітньої історії
та релігізнавства*

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ЗАНЕПАД ФРАНЦУЗЬКОГО АБСОЛЮТИЗМУ

Новому королю, правнуку «короля-сонця» Людовіку XV не було й шести років і тому належало заснувати регентство. У своєму заповіті 1714 р. Людовік XIV, призначивши регентство, ухвалив, що його племінник Філіп, герцог Орлеанський не повинен мати повного регентства. Проте Філіп Орлеанський, прагнучи отримати повне регентство, пішов на поступки Паризькому парламенту як хранителю зовнішнього повіту. Він визнав за парламентом політичну роль, втрачену за попереднє століття до того. Таке рішення пізніше відіграло дуже негативну роль у наступні 74 роки, коли паризький парламент і провінційні парламенти незмінно виступали проти реформ і блокували їх як представники інтересів привілейованих верств.

З приходом Філіпа Орлеанського до влади у Франції розпочався новий етап у низхідній еволюції монархії – час занепаду, самодискредитації привілейованих станів і кризи абсолютизму, що й призвели врешті-решт до революції. Хоча в окремі періоди, треба визнати, були й помітні успіхи в економіці країни. Спроба регента впорядкувати фінанси викликала невдоволення фінансистів, церкви і знаті. Як стало відомо, з 750 млн. ліврів податків, що платилися народом, до державної скарбниці надходило тільки 250 млн. При цьому привілейовані стани – духовенство і дворянство – податків майже не платили.

Одночасно з цим регент погодився на експеримент фінансиста з Шотландії Джона Лоу, який в 1716 р. створив банк нового типу для обліку векселів, депозиту та емісії банкнот, а в 1717 р. створив компанію для французької Північної Америки і випустив під це акції. На думку Лоу, випуск паперових грошей може компенсувати недостачу металічної монети, а дешевий кредит сам собі, забезпечуючи циркуляцію грошей, принесе країні тільки процвітання. Безмежна емісія банкнот, ажіотаж і спекуляції акціями, махінації відкупників податків невдовзі призвели до краху і банкрутства королівського банку (до цього банк Лоу). У 1720 р. Лоу втік з Франції, а десятки тисяч людей виявилися розореними. Інфляція під час експерименту Лоу значно зменшила державні борги і держава мала тепер простір для маневру, а поштовх, наданий капіталістичному розвитку Франції, вивів її економіку з того стану застою, в якому вона перебувала в останні роки правління Людовіка XIV.

У грудні 1723 р. Людовік XV хоча й сказав, що він тепер буде правити сам за прикладом свого прадіда Людовіка XIV, провідною фігурою Франції в 1723–1743 рр. був єпископ (а з 1726 р. кардинал) Флері, який виконував обов'язки глави уряду. Тільки період з 1743 до 1774 р. можна назвати періодом самостійного правління Людовіка XV. Тривале царювання Людовіка XV звичайно ж було неоднозначним. Успіхи в одній сфері межували з провалами і застоєм в іншій. Клубок суперечностей в державі й суспільстві ще більше заплутувався.

Близкучий фасад французької абсолютної монархії прикривав нещадну експлуатацію селян і ремісників. Відомий письменник XVII ст. Лабрюйєр писав про тяжке становище селян: не розгинаючись, вони працювали на полях і харчувались «чорним хлібом, водою і корінням».

Селянські повстання помітно посилились. У 60–70-х роках вони охопили кілька провінцій. Велике повстання вибухнуло у 1675 р. в Бретані. Селяни розправлялися із збирачами податків, вимагали скасувати феодалні повинності, заборонити сеньорам полювання на селянських землях тощо. Урядові війська відповідали на повстання селян стратами, засланням на галери. У 1704–1706 рр. у Лангедоку, на півдні Франції, повстали селяни-протестанти. Вони виступили проти непосильних податків і повинностей, проти релігійних переслідувань. На придушення цього повстання було послано 25-тисячну армію.

Дуже тяжким було становище мануфактурних робітників, кількість яких до XVIII ст. значно зростає. Частина робітників була вільнонайманою, а на королівські мануфактури багатьох вербували силоміць. Робочий день тривав 14–16 годин. Низька заробітна плата, казармова дисципліна, повсюдне стеження і дорожнеча створювали нестерпні умови праці. За втечу робітників карали, аж до тюрми і галер включно. Таємні спілки підмайстрів і робітників заборонялися. Робітники часто влаштовували страйки, вимагаючи підвищення заробітної плати й скорочення робочого дня. Становище мас утруднювалося ще й підвищенням податків на введення майже безперервних воєн.

Тривалий мирний перепочинок (після 1715 р.) сприяв демографічному піднесенню. Населення Франції на початок правління Людовіка XV (1723 р.) складало 18 млн. (а за іншими даними 21 млн.), а на кінець правління (1774 р.) – 26 млн., 84% з яких були сільськими жителями. Населення Франції поділялося, як і раніше, на три стани. Першим станом було духовенство, чисельність якого складала 130 тис., із яких 60 тис. – чорне духовенство, а 70 тис. – біле духовенство. Церква володіла близько $\frac{1}{4}$ всіх земель, а її багатства оцінювалися в 4 млрд. ліврів. Церква була звільнена від сплати майже всіх державних податків. Другий стан складало дворянство, яке на

раховувало близько 140 тис. осіб. Дворянство було звільнене від більшості податків і мало монопольне право на державні й церковні посади. Воно поділялося на знать і родове дворянство. Третій стан – буржуазія, ремісники, робітники, селяни складав десь близько 96% всього населення Франції. Єдиною організованою силою третього стану була буржуазія – власники мануфактур, судновласники, відкупники податків, купці, банкіри, інтелігенція. Її чисельність досягала 250 тис. осіб. Буржуазія була повністю усунута від управління країною. Контраст між її економічною могутністю і політичним безправ'ям був очевидним. Основну ж масу населення Франції складали селяни, які були особисто вільними, але не мали землі у своїй власності. Найпоширенішою формою землекористування була оренда за певну частку врожаю. Більшість селян володіли землею на правах спадкового тримання. Головним податком був прямий, а також т. зв. «двадцятинна», подушний податок і податок на сіль. Сенйору селяни платили грошовий внесок, оброк в $\frac{1}{4}$ врожаю і виконували дородні роботи. Існувало ще безліч інших платежів на користь сенйора і їх кількість залежала, так би мовити, від фантазії землевласника.

До середини XVIII ст. прискорився розвиток промисловості, торгівлі й сільського господарства. Для французької промисловості було властивим широке застосування ручного виробництва, але мануфактура досягала вже високого рівня розвитку. Збільшилося число централізованих мануфактур і наприкінці століття там почали застосовувати машини, особливо у військовому виробництві й у видобутку корисних копалин. Великі централізовані мануфактури були в шовкоткацькому, ситце набивному, вовняному виробництвах. Темпи зростання виробництва були загалом невеликими – щорічно в середньому 1,5%. Екстенсивні фактори росту повністю переважали над інтенсивними. Зростання продуктивності праці йшло вкрай повільно. Зростали обсяги внутрішньої і зовнішньої торгівлі. За оцінками дослідників з 1715 до 1789 р. вартість річного вивозу сільськогосподарської продукції виросла з 36 до 93 млн. ліврів, а вартість вивозу промислових виробів зросла з 45 до 133 млн. ліврів.

На кінець XVIII ст. у Франції капіталістичний уклад розвивався вже помітніше. Але подальший розвиток капіталізму був неможливим через феодальні порядки, які панували в сільському господарстві, промисловості й торгівлі. Розвитку капіталізму заважали політичні події Франції, ставший поділ, привілеї дворянства і духовенства, монополії привілейованих компаній, внутрішні митні збори і різні мита, податки, повинності і об'єми в різних провінціях та багато інших болісних «Старого порядку».

Разом з тим, зовнішня політика Людовіка XV спочатку мала успіх. Так, у 1735 р. Французькі війська оволоділи Лотарингією. У 1768 р. Генуезька республіка поступилася Франції островом Корсіка. Проте це були незначні здобутки. У 1740–1748 рр. Франція була втягнута у війну за австрійську спадщину і зазнала низки поразок як на суші, так і на морі. Ця війна принесла Франції тільки людські втрати збитки – державний борг за війну зріс до 1200 млн. ліврів.

Ще більш зрубною була участь Франції у Семилітній війні 1756–1763 рр., коли Франція, Австрія, Росія, Саксонія, Польща, Швеція воювали проти Англії і Прусії. Франція втратила свої володіння в Індії (окрім 5 міст), поступилася Англії всією Канадою і лівим берегом Міссісіпі, а Іспанії – Луїзіаною. Крім того, колосальна заборгованість після 1763 р. мала катастрофічні наслідки для державної казни Франції. Казна, через високі витрати на обслуговування державного боргу, практично втратила свободу дій. Фінансові проблеми, що загострилися, стали перетворюватися на затяжну важку кризу режиму з безпосередніми і довготривалими політичними і фінансовими наслідками. У кінцевому підсумку борги підіграли інфляцію і зумовили високі проценти, а це призвело до економічної кризи.

Отже, кожна спроба уряду провести реформи викликала veto верховних судів і обурення. Королівство стало некерованим, оскільки кожен захід уряду відкидався як «деспотичний» чи як «порушення основних законів». Все це разом узяте наочно демонструвало не тільки військову слабкість французького абсолютизму, але й загальну кризу і занепад усього «Старого порядку».

Список літератури:

1. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нашої (від початків до кінця XVIII століття). Серія «Історія країн світу» / В. Ададуrow. – Львів, 2002.
2. Історія дипломатії. – В 3 т. – Т. 1. – М., 1975.
3. Краснов Н. А. Французская дипломатия в США во время войны за независимость 1775–1783 гг. Н. А. Краснов // Новая и новейшая история. – 2009. – № 3. – С. 65–68.
4. Ревякин А. Французские династии: Бурбоны, Орлеаны, Бонапарты / А. Ревякин // Новая и новейшая история. – 1992. – № 4.

Костюк Л. В.

*доцент кафедри всесвітньої історії
та релігієзнавства*

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ОБРЯД ЗАПРОСИН НА ГАЛИЦЬКОМУ ПОДІЛЛІ КІНЦЯ XIX – СЕРЕДИНА XX СТОЛІТТЯ

Серед передвесільної обрядовості важливе місце займає обряд запросин на весілля. Саме ця церемонія включає в себе вирядження дочки (сина) на село в супроводі інших молодих людей, що в минулому виявляло громадське схвалення створення нової сім'ї. Так, у деяких місцевостях Галицького Поділля (Козівський та Бережанський райони Тернопільської області) він відбувається безпосередньо після обряду вінкоплетин, подекуди дещо раніше. За два тижні до весілля наречені запрошували своїх друзів та дружок, іноді їздили запрошувати родичів, котрі жили в іншій місцевості. Крім, двох старших дружок, наречена запрошувала ще кількох незаміжніх дівчат –